

ДЖОРДЖ ОРУЭЛ

1984

Пераклаў з англійскай
Сяргей Шупа

Мінск
Выдавец А. М. Янушкевіч
2020

УДК 821.111(410)-31
ББК 84(4Вел)-44
О-70

Пераклад з англійскай паводле выдання:
George Orwell. 1984.
New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1990.

Оруэл, Дж.
О-70 1984 : [раман] / Джордж Оруэл ; пер. з англ.
Сяргея Шупы. — Мінск : А. М. Янушкевіч, 2020. —
338 с.
ISBN 978-985-7210-56-5.

Перавыданне на беларускай мове легендарнага рамана Джорджа Оруэла «1984». Самая знакамітая антыўтопія ў сусветнай літаратуры, раман-папярэджанне пра пагрозу, якую нясуць аўтарытарныя і таталітарныя рэжымы сучаснаму грамадству.

УДК 821.111(410)-31
ББК 84(4Вел)-44

ISBN 978-985-7210-56-5 © George Orwell, 1949
© Шупа С. А., пераклад на беларускую мову, 1992
© Выданне на беларускай мове, афармленне. Выдавец А. М. Янушкевіч, 2020

ЧАСТКА ПЕРШАЯ

1

Быў халодны і пагодлівы красавіцкі дзень, гадзіннікі білі трынаццаць гадзін. Ёнстан Сміт, утуліўшы галаву ў плечы, спрабаваў схавацца ад злога ветру. Ён праслізнуў праз шклянныя дзверы ў жылы комплекс «Перамога», але стаўбур пылу і пяску ўсё ж паспеў увіхурыцца за ім у прачыненыя дзверы.

У калідоры пахла варанай капустай і старымі дыванкамі. У канцы калідора да сцяны быў прыпнуты недарэчна вялікі каляровы плакат. Увесь гэты плакат займаў вялізны — больш за метр ушыркі — твар чалавека гадоў сарака пяці, з чорнымі густымі вусамі і грубавата-прыгожымі рысамі. Ёнстан накіраваўся да сходаў. Выклікаць ліфт не было сэнсу — нават у найлепшыя часы ён працаваў рэдка. Дый да таго ж цяпер удзень электрычнасць выключалася — ішла кампанія эканоміі ў сувязі з падрыхтоўкай да Тыдня Нянавісці. Кватэра была на восьмым паверсе. Ёнстану было трыццаць дзевяць гадоў, над костачкай на правай назе ў яго была варыкозная язва, і таму паднімаўся ён павольна і колькі разоў прыпыняўся, каб адпачыць. І на кожным паверсе з плаката, прычэпленга да сцяны

насупраць ліфта, у яго пільна ўзіраўся той самы вялізны твар. Ён нібы пасвіў позіркам кожнага, хто ішоў па сходах. Пад партрэтам стаяў надпіс:

ВЯЛІКІ БРАТ ГЛЯДЗІЦЬ НА ЦЯБЕ.

Зайшоўшы ў кватэру, Ёнстан пачуў саладжавы голас, што пералічваў шэрагі лічбаў — нешта звязанае з вытворчасцю чыгуну. Голас ішоў з выцягнутага металічнага экрана, падобнага да бляклага люстэрка, умураванага ў правую сцяну. Ёнстан пакруціў ручку, і голас прыціх, але словы ўсё яшчэ былі добра чутныя. Гук у апарате (або, як казалі, у тэлеглядзе) можна было прыглушыць, але цалкам выключыць было немагчыма. Ёнстан падышоў да акна. Ён быў невысокі і кволы, і ягоную хударлявасць яшчэ болей падкрэсліваў сіні камбінезон — партыйная ўніформа. Ён меў бялявыя валасы, чырванаваты ад прыроды твар, скуру, агрублую ад жорсткага мыла, тупых лёзаў і зімовых халадоў, якія толькі што мінуліся.

Знадворку, нават за шыбай зачыненага акна, свет здаваўся халодным. Злы вецер вірамі ўздымаў у паветра пыл і шматкі паперы. І хоць у густа-блакітным небе свяціла яркае сонца, усё навокал здавалася бясколерным, апроч расклееных паўсюль плакатаў. Чарнавусы твар пазіраў з кожнай віднай мясціны. Адзін плакат вісеў на сцяне насупраць. *ВЯЛІКІ БРАТ ГЛЯДЗІЦЬ НА ЦЯБЕ*, паўтараў надпіс, і цёмныя вочы з плаката пранікліва глядзелі на Ёнстана. На вуліцы ўнізе вецер шкуматаў яшчэ адзін плакат з абарваным ражком, на ім то адкрывалася, то зноў закрывалася адзінае слова: *АНГСОЦ*. Удалечыні паказаўся верталёт. Ён уціснуўся ў шчыліну завулка, павісеў хвілінку ў паветры, нібы сіняя мясная муха, пасля рвануўся ў неба і знік. Гэта быў паліцэйскі патруль, які зазіраў у вокны.

Але патруль быў не страшны. Адзіна страшная была Паліцыя Думак.

Голас з тэлегляда ўсё нешта балбатаў пра чыгун і пра перавыкананне Дзявятага Трохгадовага Плана. Тэлегляд працаваў адначасна на перадачу і на прыём. Ён улоўліваў усе гукі, што ішлі ад Ўінстана, акрамя хіба што ціхага шэпту. Больш таго, пакуль Ўінстан быў у полі зроку экрана, ён мог быць убачаны гэтаксама добра, як і пачуты. Вядома ж, было немагчыма даведацца, ці ў гэты момант за табою сочаць. Як часта і паводле якога графіку Паліцыя Думак уключалася ў чыйсьці індывідуальны канал — можна было толькі здагадацца. Магчыма нават, яна сачыла за ўсімі бесперапынна. Але, у кожным разе, яна магла ўключацца ў ваш канал, калі толькі хацела. Аднак трэба было неяк жыць, і неяк жылі, і звычка рабілася інстынктам, калі ты ведаў, што кожнае тваё слова будзе пачутае, кожны твой рух, калі толькі не ў цемры, будзе заўважаны.

Ўінстан стаяў спінай да тэлегляда. Хоць ён і ведаў, што спіна таксама можа здрадзіць, так усё ж было спакойней. За нейкі кіламетр белай грамадзінай над змрочным краявідам уздымалася Міністэрства Праўды, дзе ён працаваў. «Вось Лондан», падумаў ён з няяснай агідай, «Лондан, галоўны горад Узлётна-пасадачнай паласы № 1, трэцяй паводле колькасці насельніцтва правінцыі Акіяніі». Ён паспрабаваў выціснуць з памяці хоць якія ўспаміны дзяцінства, каб параўнаць, ці заўсёды Лондан быў такі самы, як цяпер. Ці заўсёды існавалі гэтыя доўгія праспекты спаракхнелых дамоў дзевятнацатага стагоддзя, падпёртыя бэлькамі сцены, кардон у вокнах замест шыб, крытыя пакарабачанай бляхай, струхлелыя і пахіленыя ў розныя бакі садовыя агароджы? Ці заўсёды існавалі бамбардаваныя пазіцыі, дзе ў паветры стаіць пыл ад тынку, а на завалах

друзу буе скрыпень? Ці існавалі тыя пляцы, дзе бомбы вызвалілі трошкі прасторы і дзе павырастала безліч брудных драўляных буданоў, падобных да курнікаў? Але нічога не прыгадвалася: у Ёўнстана не засталася ад дзяцінства нічога, акрамя нейкіх бязладных, яркіх карцінак.

Міністэрства Праўды — Мінпраў на навамове* — уражвала сваёй адметнасцю сярод навакольных будынкаў.

Гэта была велізарная піраміда са сляпуча-белага бетону. Яна грувасцілася на трыста метраў у вышыню. Нават з акна сваёй кватэры Ёўнстан мог прачытаць на фасадзе надпіс — тры галоўныя партыйныя лозунгі:

*ВАЙНА — ГЭТА МІР
СВАБОДА — ГЭТА РАБСТВА
НЯВЕДАННЕ — ГЭТА СІЛА*

У будынку Міністэрства Праўды, паводле чутак, было больш за тры тысячы пакояў у надземных паверхах і адпаведныя адгалінаванні ў падзем'і. У розных канцах Лондана было яшчэ тры будынкi такіх самых памераў і выгляду. Яны настолькі панавалі над усёю навакольнаю архітэктурай, што з даху жылога комплексу «Перамога» можна было ўбачыць усе чатыры будынкi адначасна. У іх мясціліся чатыры Міністэрствы, што дзялілі паміж сабою ўсю ўрадавую ўладу. Міністэрства Праўды займалася інфармацыяй, забавамі, адукацыяй і мастацтвам. Міністэрства Міру займалася вайной. Міністэрства Любоўі сачыла за выкананнем законаў і захаваннем парадку. Міністэрства Дастатку адказвала за эканоміку. На навамове яны называліся: Мінпраў, Мінмір, Мінлюб і Міндаст.

* Навамоў — афіцыйная мова Акіяніі. Пра яго структуру і этымалогію гл. Дадатак. (*Заўв. аўт.*)

Найстрашнейшае з іх было Міністэрства Любаві. У будынку не было ніводнага акна. Ёнстан ніколі туды не заходзіў і нават ніколі не падыходзіў да яго бліжэй за паўкіламетра. Гэта было месца, праход куды быў закрыты, калі толькі не з афіцыйнаю справай. Каб туды трапіць, трэба было прайсці праз заблытаныя лабірынты калючага дроту, сталёвыя дзверы, прамінуць замаскаваныя кулямётныя гнёзды. Па вуліцах, што вялі да Міністэрства, хадзілі вартавыя ў чорных мундзірах з нялюдскімі тварамі, з кіямі ў руках.

Ёнстан рэзка павярнуўся. Ён удаў на твары спакойны аптымізм — так было надзейней, калі стаіш тварам да тэлегляда, — і прайшоў праз увесь пакой у невялічкую кухню. Пайшоўшы так рана з Міністэрства, ён ахвяраваў сваім абедам у сталоўцы, хоць ведаў, што на кухні не знойдзе нічога, апроч акрайчыка чорнага хлеба, пакінутага на заўтрашняе сняданне. Ён узяў з паліцы бутэльку з празрыстай вадкасцю. На белай налепцы стаяў надпіс: «*Джын Перамога*». Ад вадкасці патыхала алеістым смуродам, агідным, як пах кітайскай рысавай гарэлкі. Ёнстан наліў амаль поўны кубак, набраўся духу, як перад ударам, і пракаўтнуў джын, нібы нейкі лек.

Умомант твар яго пачырванеў, у вачах заблішчалі слёзы. Пітво было моцнае, як азотная кіслата, і, як глынеш, здавалася, што нехта выцяў цябе па патыліцы гумовым кіем. Праз хвіліну, аднак, пякотка ў страўніку сунялася, і свет зрабіўся весялейшым. Ён выцягнуў цыгарэту са скамечанага пачка з надпісам «*Цыгарэты Перамога*», але, праз неасцярожнасць, узяў яе старчма, і тытунь высыпаўся на падлогу. З наступнай цыгарэтай яму пашэнціла болей. Ён вярнуўся ў пакой і сеў за маленькі столік злева ад тэлегляда. Сеўшы, дастаў з шуфляды асадку з пяром, чарніла, чысты тоўсты том ін-кварта з мармуроваю вокладкай і чырвонаю спінкай.

Тэлегляд у пакоі быў чамусьці ўсталяваны ў нязвычайным месцы. Замест таго каб быць, як гэта здавалася б нармальным, у дальняй сцяне, адкуль ён ахапляў бы зрокам і слыхам увесь пакой, ён мясціўся ў даўжэйшай сцяне, на супраць акна. Збоку, там, дзе цяпер сядзеў Ёнстан, была неглыбокая ніша, якая, відаць, планавалася пад кніжныя паліцы. Усунуўшыся як мага далей у гэтую нішу, Ёнстан мог заставацца па-за дасягальнасцю тэлегляда. Яго можна было пачуць, але пакуль ён так сядзеў, ён быў нябачны. Гэтыя асаблівасці пакоя таксама нейкім чынам прычыніліся да нараджэння ідэі, якую ён збіраўся зараз ажыццявіць.

Але ідэя гэтая была выклікана яшчэ й існаваннем альбома, які ён дастаў з шуфляды. Гэта была надзвычай прыгожая кніга. Гладкая, ільсняная папера, трохі пажоўклая ад часу, была незвычайнае якасці, такое не выраблялі ўжо гадоў сорак. Ёнстан, аднак, меркаваў, што кніга гэтая значна старэйшая. Адноўчы, ідучы праз стары брудны квартал (ён ужо не памятаў, дзе дакладна гэта было), ён убачыў гэтую кнігу ў вітрыне заняўдбанай антыкварнай крамы, і яго ахапіла неадольнае жаданне яе займаць. Членам Партыі не дазвалялася заходзіць у простыя крамы (гэта называлася «купляць на вольным рынку»), але правіла гэтае строга не выконвалася, бо былі рэчы, як, напрыклад, матузкі да чаравікаў або лёзы, якія немагчыма было здабыць інакш. Ёнстан кінуў паспешлівы позірк у адзін і другі бок вуліцы, пасля хуценька ўвайшоў у краму і купіў гэты тоўсты альбом за два з паловай даляры. Тады ён яшчэ не ведаў, што будзе з ім рабіць. Нібы некага саромеючыся, ён схаваў яго ў партфель і прынёс дадому. Альбом, нават чысты, быў ужо сам па сабе рэччу небяспечнай для захавання.

Пачаць дзённік — вось што ён збіраўся цяпер зрабіць. Гэта не было незаконна (нічога не было незаконна, бо ні-

якіх законаў ужо не існавала), але калі б пра гэта нехта даведаўся, Ёнстана, без сумнення, чакала б смерць або, прынамсі, дваццаць пяць гадоў лагера прымусовай працы. Ён уставіў сталёвае пяро ў асадку і намачыў яго языком. Пяро было старасвецкаю прыладай, ім ужо рэдка карысталіся, нават каб паставіць подпіс. Патаемна, з вялікімі цяжкасцямі ён здабыў адно пяро, бо адчуваў, што гэтая цудоўная гладкая папера заслугоўвае на тое, каб на ёй пісала сапраўднае пяро, а не крэмзаў нейкі чарнакрэс. Праўда, ён ужо даўно адвык пісаць рукой; за выключэннем зусім кароткіх нататак, ён звычайна дыктаваў усё на мовапіс, але ж цяпер, вядома, пра гэта не магло быць і гаворкі. Ён абмакнуў пяро ў чарніла і на хвілінку задумаўся. Па спіне прабеглі дрыжкі. Першая рыска на паперы была адважным учынкам. Ён вывеў маленькімі нязграбнымі літарамі:

4 красавіка 1984 г.

Ён адхіліўся на спінку крэсла. Пачуццё поўнай бязраднасці агарнула яго. Па-першае, ён зусім не быў пэўны, што цяпер сапраўды быў 1984 год. Але мусіла быць нешта блізкае да таго, бо ён з пэўнасцю ведаў, што яму самому трыццаць дзевяць гадоў, а нарадзіўся ён у 1944 або 1945 годзе. І ўсё ж цяпер было немагчыма вызначыць дату з дакладнасцю да аднаго ці двух гадоў.

Дзеля каго ён піша гэты дзённік, раптам узнікла ў галаве пытанне. Дзеля будучыні, дзеля нашчадкаў. Яго думкі круціліся яшчэ нейкую хвіліну вакол гэтае няпэўнае даты на першай старонцы і раптам наткнуліся на навамоўнае слова *дваядум*. І ён упершыню адчуў усю значнасць свайго намеру. Як можна зносіцца з будучыняй? Паводле яе сутнасці, гэта немагчыма. Калі б будучыня была падобная да сучаснасці, дык тады б яна не стала яго слухаць; калі ж

будучыня — нешта зусім іншае, дык тады яго цяперашняе замяшанне не мае ніякага сэнсу.

Нейкі час ён сядзеў, ачмурэла ўтаропіўшы вочы ў паперу. Тэлегляд трансляваў грымлівую вайсковую музыку. Дзіўна, але Ёнстану здавалася, што ён не толькі страціў здольнасць выказацца, але забыўся нават на тое, пра што збіраўся сказаць. Тыднямі рыхтаваўся ён да гэтага, і ніколі яму не прыходзіла ў галаву, што ў гэты момант аднае толькі адвагі будзе недастаткова. Само пісанне раней не здавалася цяжкім. Яму заставалася толькі запісаць на паперы бясконцы ўнутраны маналог, што гадамі гучаў у яго ў галаве. Але цяпер змоўк і той маналог. Да таго ж Ёнстан адчуў нясцерпны сверб у назе, але не наважыўся дакрануцца, каб не засвярбела яшчэ болей. Міналі секунды. Ён адчуваў адно нескранутую бель аркуша, што ляжаў перад ім, сверб у назе, грымлівую музыку і лёгкую млявасць ад выпітага джыну.

Раптам ён спахапіўся і пачаў паспешліва пісаць, нават не ўсведамляючы дакладна, што ён піша. Яго дробны дзіцячы почырк радок за радком пакрываў аркуш. Хутка ён перастаў зважаць на пачатковыя вялікія літары, а пасля і на знакі прыпынку:

4 красавіка 1984 г. Учора вечар у кіно. Адны ваенныя фільмы. Адзін вельмі добры пра карабель з уцекачамі, бамбаваны недзе ў Міжземным моры. Усім вельмі спадабаліся кадры пра тоўстага мужчыну, за якім ляціць верталёт, спачатку ён валтузіцца ў вадзе, як бегемот, пасля яго відаць праз аптычны прыцэл верталёта, тады ён раптам увесь у дзірках, і мора робіцца ружовым, і ён тоне так хутка, быццам вада набралася праз дзіркі. Гледачы раўлі ад смеху, калі ён ішоў на дно. Пасля паказвалі ратавальны карабель поўны дзяцей і над ім верталёт, жанчына сярэдняга веку, напэўна

яўрэйка, сядзіць з хлопчыкам гадоў трох на носе карабля. Хлопчык крычыць ад страху і хавае галаву на грудзях у жанчыны, а жанчына закрыла яго рукамі і суцяшае яго хоць яна і сама калоціцца ад страху хавала як магла быццам верыла што яе рукі могуць закрыць ад куль. тады верталёт скінуў бомбу 20 кг страшны выбух і ўвесь карабель разлятаецца як кучка запалак. тады былі яшчэ выдатныя кадры з дзіцячай рукой што ляцела ўгору ўгору ўгору ўсё вышэй і вышэй і паветра напэўна верталёт з камерай у кабiне ляцеў за ёй і было шмат воплескаў з партыйных ложкаў але адна жанчына ўнізе дзе сядзяць пролы ўзняла гвалт і пачала крычаць што гэткае нельга паказваць дзецям гэткае дзеці не павінны бачыць пакуль паліцыя не выкінула яе вонкі я не думаю што з ёй нешта асаблівае здарылася ніхто не зважае на тое што кажуць пролы тыповая пролаўская рэакцыя яны ніколі...

Ўінстан спыніўся, бо ў яго здранцвелі пальцы. Ён не ведаў, што прымушала яго выліваць з сябе гэты бязладную плынь слоў. Але дзіўным было тое, што, пакуль ён гэта рабіў, у яго ў галаве прасвятліўся зусім іншы ўспамін, ды так выразна, што ён амаль быў здольны яго запісаць. Цяпер ён зразумеў, што якраз тое другое здарэнне было прычынай яго раптоўнага вяртання дадому і намеру пачаць пісаць дзённік сёння.

Гэта адбылося таго самага дня раніцай у Міністэрстве, калі ўвогуле можна сказаць «адбылося» пра нешта няяснае, няўлоўнае, неакрэсленае.

Было амаль адзінаццаць нуль-нуль, і ў аддзел дакументацыі, дзе працаваў Ўінстан, вынеслі крэслы з кабінетаў і паставілі іх пасярод залы насупраць вялікага тэлегляда, бо мелася пачацца Двуххвілінка Нянавісці. Ўінстан якраз сядзеў на сваё месца ў адным з сярэдніх радоў, калі ў залу нечакана ўвайшлі дзве асобы. Ён ведаў іх з твару, але ніколі

не абмяняўся з імі ані словам. Адна з іх была дзяўчына, якую ён часта сустракаў у калідорах. Ён не ведаў яе імя, ведаў толькі, што працавала яна ў аддзеле мастацкай літаратуры. Ён бачыў некалькі разоў, як яна несла гаечныя ключы, рукі яе былі ў машынай змазцы — напэўна, яна выконвала нейкія тэхнічныя функцыі пры адным з раманісальных варштатаў. Гэта была нахабная з выгляду дзяўчына гадоў дваццаці сямі, з густымі чорнымі валасамі, рабаціністым тварам і хуткімі пругкімі рухамі. Вузкі чырвоны пояс — азнака Антысексуальнага Саюза Моладзі — некалькі разоў быў абвязаны вакол таліі паверх камбінезона, дастаткова туга, каб падкрэсліць акругласць яе клубоў. Ён не мог яе цягнуць з таго моманту, як першы раз яе ўбачыў. І ён ведаў чаму. За дух спортпляцоўкі, халодных купальняў, калектыўных вандровак і агульнай чысціні перакананняў, якім ад яе патыхала. Жанчыны, асабліва маладыя, — гэта заўсёды слепа адданыя прыхільніцы Партыі, бяздумныя паўтаральніцы лозунгаў, добраахвотныя шпіёнкі, высочніцы нядобранадзейнасці. Але гэтая дзяўчына здавалася яму яшчэ больш небяспечнай за іншых. Адноўчы яны размінуліся ў калідоры, і яна працяла яго позіркам, нібы свердлам, і на імгненне ён адчуў пякельны жах. Ён нават падумаў, што яна магла быць агентам Паліцыі Думак, што, аднак, было непраўдападобна. Аднак, калі яна была недзе поблізу, ён адчуваў нейкую дзіўную трывогу, у якой адначасна мяшаліся страх і варожасць.

Другой асобай быў мужчына, які зваўся О'Браен, член Унутранай Партыі, які займаў такую важную і таямнічую пасаду, што Ён не меў пра яе толькі самае прыблізнае ўяўленне. Супрацоўнікі, што стаялі каля крэслаў, прыціхлі, убачыўшы, як да іх набліжаецца нехта ў чорным камбінезоне члена Унутранай Партыі. О'Браен быў высокі,

грубаваты з выгляду мужчына з тоўстай шыяй і простым, поўным гумару тварам. Нягледзячы на несамавітую знешнасць, у яго паставе была нейкая далікатнасць. Ён умеў неяк асабліва падпраўляць акулеры на носе, і гэты ягоны рух неяк дзіўна абяззбройваў, выклікаў прыхільнасць. Гэты рух нагадваў — калі ўвогуле нехта яшчэ мог думаць такімі катэгорыямі — арыстакрата васьмнацатага стагоддзя, які прапануе свайму суразмоўцу табакерку. За дванаццаць гадоў Ёнстан бачыў О’Браена разоў дванаццаць. Ён адчуваў да яго шчырую прыхільнасць, і не толькі таму, што яго вабіла неадпаведнасць арыстакратычных манер О’Браена ягонай знешнасці баксёра-чэмпіёна. Прыхільнасць гэтая грунтавалася на затоенай у глыбіні душы веры — ці, можа, толькі спадзяванні, — што палітычная добранадзейнасць О’Браена не была бязмежная. Нешта ў ягоным твары неадольна наводзіла на гэтую думку. І ўсё ж гэтае «нешта» было хутчэй адзнакай інтэлігентнасці, а не недахопу добранадзейнасці. Ва ўсялякім разе, ён быў падобны да чалавека, з якім можна было б загаварыць, калі б надарылася нагода схавацца ад тэлегляда і застацца з ім сам-насам. Ёнстан ніколі не спрабаваў спраўдзіць свае здагадкі на практыцы, дый гэта было немагчыма. У гэтую хвіліну О’Браен паглядзеў на ручны гадзіннік, убачыў, што было ўжо амаль адзінаццаць нуль-нуль, і, напэўна, вырашыў застацца ў адзеле дакументацыі, пакуль не скончыцца Двуххвілінка Нянавісці. Ён сеў у тым самым радзе, што і Ёнстан, за два крэслы ад яго. Паміж імі сядзела маленькая жанчына з валасамі пясочнага колеру, што працавала ў суседнім з Ёнстанам кабінэце. Дзяўчына з чорнымі валасамі села якраз за спінай.

У наступную хвіліну з тэлегляда, што стаяў у канцы залы, пачуўся гідкі скрыгатлівы голас, быццам пачаў працаваць вялізны нязмазаны механізм. Ад гэтых гукаў выва-

рочвала нутро і валасы ўставалі дыбарам. Двуххвілінка Нянавісці пачалася.

На экране, як звычайна, з'явіўся твар Ворага Народа Эмануіла Гольдштэйна. Сям-там сярод глядачоў пачуўся свіст. Маленькая жанчына побач завішчала ад страху і агіды. Гольдштэйн быў рэнегат і адступнік, які калісьці, вельмі даўно (як даўно — ніхто ўжо дакладна не памятаў), быў адным з партыйных кіраўнікоў і стаяў ледзь не на адным узроўні з Вялікім Братам, але пасля ўцягнуўся ў контррэвалюцыйную дзейнасць, быў засуджаны на смерць і знік пры таямнічых абставінах. Змест Двуххвілінка Нянавісці мяняўся з дня на дзень, але не было ніводнай, дзе б Гольдштэйн не выступаў у галоўнай ролі. Ён быў галоўны здраднік і галоўны апаганшчык чысціні Партыі. Усе наступныя антыпартыйныя злачынствы, усе здрады, акты сабатажу, іншадумствы, адхіленні ад партыйнай лініі мелі пачаткам яго фальшывае вучэнне. Ён яшчэ недзе жыў і строіў свае падкопы — можа, недзе за акіянам, пад аховай сваіх шчодрых замежных гаспадароў, ці, можа нават, калі верыць чуткам, недзе ў добрым сховішчы ў самой Акіяніі.

Ўінстану заняло дух. Заўсёды, калі ён бачыў Гольдштэйнаў твар, яго апаноўвалі супярэчлівыя пачуцці. Гэта быў худы яўрэйскі твар з густою капой кучаравых сівых валасоў і казлінай бародкай — разумны і чамусьці трохі агідны твар. Доўгі тонкі нос, на канцы якога віселі акуляры, дадаваў твару старэчасці. Твар быў падобны да авечае морды, нешта авечае было і ў голасе. Гольдштэйн выступаў са сваімі звычайнымі злоснымі нападамі на вучэнне Партыі, такімі недарэчнымі і бязглуздымі, што іх марнасць зразумела б нават дзіця. І, аднак, яны былі дастаткова праўдападобныя, каб абудзіць трывогу, што яны могуць звесці з добрага шляху трохі меней перакананых людзей. Ён знеслаўляў Вялікага Брата, асуджаў

дыктатуру Партыі, патрабаваў неадкладнага заключэння міру з Еўразіяй, выступаў за свабоду слова, свабоду друку, свабоду сходаў, свабоду думак, істэрычна крычаў, што Рэвалюцыя здрадзілі — прмова была паспешлівая, шматслоўная, нібы пародыя на звычайны стыль партыйных прамоўцаў, у ёй былі нават некаторыя словы з навамову і нават болей навамоўных слоў, чым звычайна ўжывае любы член Партыі. І ўвесь гэты час, каб ні ў кога не ўзнікла ні каліва сумнення ў тым, што ў сапраўднасці хавалася за агіднымі выказваннямі Гольдштэйна, за яго спінай на экране тэлегляда праходзілі маршам бясконцыя калоны еўразійскага войска, бясконцыя шэрагі дужых з выгляду людзей з безвыразнымі азіяцкімі тварамі. Яны набліжаліся да гледачоў, расплываліся ў экране, саступаючы месца іншым. Аднастайны рытмічны грукат салдацкіх ботаў ствараў гукавы фон, праз які прабівалася авечае бляянне Гольдштэйна.

Не прайшло і паўхвіліны праграмы Нянавісці, як з глотак паловы людзей, сабраных у зале, вырываўся неўтайманы крык гневу. Самазадаволеная авечага твару на экране і пагрозлівай магутнасці еўразійскага войска было нават болей чым дастаткова: адзін толькі выгляд Гольдштэйна, адна думка пра яго міжволі спараджалі страх і лютасць. Ён быў больш трывалы аб'ект нянавісці, чым Еўразія або Усходазія, бо калі Акіянія ваявала з адной дзяржавай, дык звычайна з другой яна заставалася ў стане міру. Дзіўным было, аднак, тое, што нягледзячы на ўсеагульную нянавісць і пагарду, нягледзячы на тое, што кожнага дня тысячу разоў з трыбун, з тэлегляда, у газетах, у кнігах ідэі Гольдштэйна пракліналіся, абвяргаліся, высмейваліся, паказваліся перад грамадствам як нявартая ўвагі бязглуздыца, — нягледзячы на ўсё гэта здавалася, што ўплыў Гольдштэйна ніколі не меншаў. Усё новыя і новыя ахвяры чакалі, каб

паддацца ягонай спакусе. Не праходзіла ніводнага дня, каб Паліцыя Думак не выкрывала шпіёнаў і сабатажнікаў, што дзейнічалі паводле ягоных загадаў. Ён быў галоўным кіраўніком вялікай прывіднай арміі, шырокай сеткі падземнікаў-змоўнікаў, што мелі за мэту скінуць урад. Казалі, што гэтая арганізацыя завецца Братэрства. Хадзілі таксама пагалоскі аб нейкай жахлівай кнізе, дзе былі сабраныя ўсе аблудныя тэорыі, аўтарам якіх быў Гольдштэйн. Кніга гэтая сям-там патаемна хадзіла па руках і не мела назову. Калі пра яе ішла гаворка, дык казалі проста *Кніга*. Але пра ўсё гэта можна было даведацца толькі з няпэўных чутак. Звычайныя члены Партыі стараліся, калі гэта было магчыма, не згадваць у размовах ні Братэрства, ні *Кнігі*.

На другой хвіліне Нянавісьць перайшла ў шаленства. Людзі падскоквалі з месцаў і дзіка крычалі, каб заглушыць дурманлівае бляянне, што гучала з экрана. Маленькая жанчына побач пачырванела і хапала ротам паветра, як выкінутая на бераг рыбіна. Нават цяжкі твар О'Браена змяніў колер. Ён сядзеў проста, нібы кій праглынуўшы, і яго важнае агруддзе надзімалася і дрыжала, быццам ён змагаўся з навальнай хваляй. Чарнявая дзяўчына, што сядзела за Ёінстанам, крычала: «Свіння! Свіння! Свіння!» Раптам яна схапіла цяжкі Слоўнік навамову і шпурнула яго ў экран. Ён трапіў Гольдштэйну ў нос і адскочыў. Голас няўмольна гучаў далей. У момант прасвятлення Ёінстан заўважыў, што ён крычыць разам з усімі і раз'юшана малоціць па більцы крэсла. Самае жахлівае ва ўсім гэтым было не тое, што трэба было саўдзельнічаць, а, наадварот, тое, што не саўдзельнічаць было немагчыма. Праз паўхвіліны ўжо не трэба было прыкідвацца. Жахлівае ачмурэнне ад страху і прагі помсты, жаданне забіваць, катаваць, трушчыць молатам галовы працяла, нібы электрычны ток, усіх глядачоў, ператварыўшы іх мімаволі ў раз'юшаных

вар'ятаў. Але шаленства, якое ахапіла глядачоў, было па-чущцём абстрактным, няпэўным, яго можна было перавесці з аднаго аб'екта на другі, як прамень пражэктара. Так, на нейкі момант Ёнстан адчуў, што яго нянавісьць накіравана зусім не на Гольдштэйна, а на Вялікага Брата, Партыю і Паліцыю Думак. Гэткімі хвілінамі ён імкнуўся сэрцам да самотнага ерэтыка, аддаванага здзеку і глуму на экране, адзінага ахоўніка праўды і здаровага розуму ў свеце хлусні. Аднак праз хвіліну Ёнстан усёй душою быў ужо з людзьмі, што сядзелі навокал, і ўсё, што казалася пра Гольдштэйна, здавалася яму слушным. І тады патаемная агіда да Вялікага Брата саступала месца гарачай любові. Вялікі Брат, непераможны і бясстрашны абаронца Радзімы, узвышаўся неадольнай скалою перад азіяцкімі ордамі. Гольдштэйн, нягледзячы на адлучанасць, на бяссільнасць і на сумнеў наконт факта яго існавання, быў падобны да злавеснага чараўніка, што здольны ўладай свайго голасу разбурыць асновы цывілізацыі.

Часамі можна было напружаннем волі скіраваць сваю нянавісьць на той або іншы аб'ект. З намаганнем, роўным таму, з якім у жахлівым сне адрываеш галаву ад падушкі, Ёнстану раптам удалося перанесці нянавісьць з твару, што быў на экране, на чорнавалосую дзяўчыну, якая сядзела ў яго за спінай. Перад яго вачыма паўсталі жывыя і ярскія вобразы. Ён збівае яе насмерць гумовым кіем. Ён прывязвае яе голую да слупа і дзіравіць яе стрэламі, як святога Себастыяна. Ён гвалціць яе і ў момант аблягчэння пераразае ёй горла. І ён зразумеў лепш, чым калі раней, чаму менавіта ён яе ненавідзеў. Ён ненавідзеў яе, бо яна была маладая, прыгожая і бясполая, бо хацеў з ёй перапаць, але не мог і не змог бы ніколі, бо вакол яе тонкай гнуткай таліі, якую так і хацелася абняць, быў абвязаны агідны чырвоны пояс — ваяўнічы сімвал цнатлівасці.

Нянавісьць дасягнула найвышэйшай ступені. Голас Гольдштэйна змяніўся сапраўдным авечым бляянням, і на нейкі момант сам Гольдштэйн ператварыўся ў авечку. Пасля авечка незаўважна змянілася постаццю еўразійскага салдата, дужага і страшнага, з аўтаматам у руках, ён ступіў наперад і, здалося, выйшаў з экрана, так, што колькі чалавек у першым радзе адкінуліся назад. Але ў наступнае імгненне зала азвалася глыбокім уздыхам палёгкі, бо варожы твар на экране растаў, а замест яго з'явілася чорнавалосае і чарнавусае аблічча Вялікага Брата, поўнае сілы і загадкавага спакою і такое вялікае, што заняло амаль увесь экран. Ніхто не чуў, што казаў Вялікі Брат. Гэта былі нейкія простыя словы для ўзняцця духу, якія звычайна кажа камандзір падчас цяжкага бою. Іх нельга было разабраць, але ўжо тое, што яны прамаўляліся, супакойвала і вяртала веру ў свае сілы. Тады твар Вялікага Брата знік, і замест яго на экране з'явіліся напісаныя вялікімі літарамі тры партыйныя лозунгі:

*ВАЙНА – ГЭТА МІР
СВАБОДА – ГЭТА РАБСТВА
НЯВЕДАННЕ – ГЭТА СІЛА*

Але здавалася, што твар Вялікага Брата яшчэ заставаўся некалькі секунд на экране, быццам выява адбілася ўваччу так моцна, што знікла не адразу. Маленькая жанчына з пясочнымі валасамі кінулася да тэлегляда. Дрыготкімі вуснамі яна прашаптала нешта накшталт «О Збавіцель!» і выцягнула рукі да экрана. Пасля яна закрыла твар рукамі. Было падобна, што яна малілася.

І тады ўсе прысутныя зацягнулі глыбокі, павольны і рытмічны спеў: «Вэ-Бэ!.. Вэ-Бэ!.. Вэ-Бэ!..» — яшчэ і яшчэ, вельмі павольна, з доўгай паўзай паміж «Вэ» і «Бэ». Гэта быў цяжкі і гучны шэпт, невымоўна дзікі, за ім чуўся шор-

гат босых ног і пошчак тамтамаў. Спеў цягнуўся, можа, паўхвіліны. Гэтая мелодыя чулася часта, калі вырываліся на волю нестрыманая пачуцці. Гэта было нечым накшталт гімна мудрасці і велічы Вялікага Брата, але хутчэй гэта быў акт самагіпнозу, наўмыснае зацямненне свядомасці рытмічным шумам. У Ёінстана ад спеву пахаладзела ў жываце. Падчас Двуххвілінкі Нянавісці ён не мог паўстрымацца ад удзелу ў агульным шаленстве, але гэты нялюдскі спеў «Вэ-Бэ!.. Вэ-Бэ!..» заўсёды поўніў яго дзікім страхам. Вядома ж, ён спяваў разам з усімі. Інакш было немагчыма. Прыхоўваць пачуцці, апаноўваць свае рухі, паводзіць сябе так, як іншыя, — усё гэта рабілася інстынктыўна. Але на працягу нейкай пары імгненняў яго вочы маглі яго выдаць. Якраз у гэты момант адбылося штосьці вельмі важнае — калі яно ўвогуле адбылося.

Яго позірк на момант сустрэўся з позіркам О'Браена. О'Браен устаў. Ён прыўзняў акуляры і характэрным рухам падправіў іх на носе. Але на нейкае імгненне іх вочы сустрэліся, і, пакуль гэта адбывалася, Ёінстан ведаў — ён ведаў! — што О'Браен думаў гэтаксама, як і ён. Адбылася перадача думак. Быццам іх душы раскрыліся і думкі пераляцелі ад аднаго да другога праз вочы. «Я з вамі, — здавалася, казаў О'Браен. — Я дакладна ведаю вашы адчуванні. Я ведаю вашу пагарду, вашу нянавісць, вашу агіду. Але не бойцеся, я з вамі!» Прамень разумення раптам згас, і твар О'Браена зноў зрабіўся гэтка ж непранікальны, як і ўсе іншыя.

Больш нічога не было, і Ёінстан пачаў ужо сумнявацца, ці было нешта ўвогуле. Такія выпадкі ніколі не мелі ніякіх вынікаў. Адзіным вынікам была жывая вера, надзея, што ў Партыі, апроч яго, ёсць яшчэ ворагі. Можа, і праўда, што недзе існуе шырокі канспіратыўны рух! Можа, і праўда, што існуе Братэрства! Нягледзячы на шматлікія арышты,

прызнанні і пакаранні, было немагчыма ведаць напэўна, што Братэрства не ёсць усяго толькі міфам. Часам ён верыў у гэта, часам — не. Не было ніякіх доказаў, толькі слабыя прабліскі, якія маглі значыць усё або нічога: падслуханыя ўрыўкі размоў, неразборлівыя крамзолі на сценах у прыбіральнях або нават лёгкі рух рукой пры сустрэчы двух незнаёмых людзей, які мог быць паролем. Усё гэта былі толькі здагадкі. Магчыма, ён усё сам сабе навядумляў. Ён вярнуўся ў свой кабінет, не зірнуўшы болей на О'Браена. Думка працягнуць іх імгненны кантакт ледзь закрунула ягоны мозг. Гэта было б занадта небяспечна, нават калі б ён ведаў, як гэта зрабіць. За адну-дзве секунды яны абмяняліся двухсэнсоўным позіркамі, і на гэтым усё скончылася. Але ў той невымоўнай адзіноце, у якой усе мусілі жыць, нават такая падзея надоўга западала ў памяць.

Ўінстан устаў і выпрастаўся. Яму адрыгнулася — джын паднімаўся са страўніка.

Яго ўвага зноў засяродзілася на паперы. Ён убачыў, што, пакуль ён лунаў у летуценнях, яго рука аўтаматычна пісала. Гэта быў ужо не той нязграбны сціснуты почырк. Пяро пажадліва слізгала па гладкай паперы, выпісваючы вялікія выразныя літары: *ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА*

і гэтак была спісаная палова старонкі.

Ён не здолеў перамагчы прыступ панікі. Сэнсу ў гэтым не было, бо напісаць гэтыя словы было не больш небяспечна, чым пачаць весці дзённік, але на нейкі момант яго ахапіла жаданне вырваць спісаныя старонкі і ўвогуле кінуць гэтую задуму.

Але ён не зрабіў гэтага, бо ведаў, што ў гэтым не было сэнсу. Напісаў бы ён або не *ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА* — было не істотна. Працягваў бы ён або не пісаць свой дзён-

нік — было не істотна. Ва ўсялякім разе, ад Паліцыі Думак яму не ўцячы. Ён учыніў — і ўчыніў бы, нават калі б ніколі не ўзяў у рукі пяра і паперы, — найстрашнейшае злачынства, якое змяшчала ў сабе ўсе іншыя. Злачынства думкі, або, як казалі, — думзлачын. Думзлачын немагчыма было хаваць вечна. Нейкі час, можа, нават некалькі гадоў яшчэ можна было неяк выкручвацца, але раней ці пазней наступала расплата.

Арыштоўвалі заўсёды ўначы. Нечаканае абуджэнне, дужая рука, што трасе за плячо, ліхтарыкі слепяць вочы, суровыя твары вакол ложка. У пераважнай большасці выпадкаў не адбывалася ніякіх судаў, не складалася ніякіх пратаколаў. Людзі проста знікалі, і заўсёды ўначы. Імя выкрэслівалі са спісаў, усе сляды чалавека знішчалі, усё папярэдняе жыццё выкасоўвалі, і яно забывалася. Чалавека сціралі з памяці, ператваралі ў нішто, рабілі параю, яго *выпарвалі* — так гучала звычайна ўжыванае слова.

На хвіліну яго ахапіла нібы істэрыка, і ён зноў пачаў пісаць крывымі нязграбнымі літарамі:

яны прыкончаць мяне мне напляваць яны стрэляць мне ў патыліцу напляваць далоў вялікага брата яны заўсёды страляюць у патыліцу мне напляваць далоў вялікага брата...

Трохі збянтэжаны, ён выпрастаўся і адклаў пяро. Раптам ён здрыгануўся: нехта пагрукаў у дзверы!

Няўжо так хутка! Ён сядзеў ціха, як мышка, песцячы марную надзею, што той, хто стаіць за дзвярыма, пойдзе пасля няўдалай спробы. Але ж не, пагрукалі яшчэ раз. Цяпер ужо нельга было марудзіць. Сэрца біла, як барабан, але Ён станаў твар, напэўна, ад доўгай звычкі, заставаўся абыякавы. Ён падняўся і, цяжка ступаючы, пайшоў да дзвярэй.

Ўінстан ужо ўзяўся за ручку, каб расчыніць дзверы, калі раптам убачыў, што пакінуў разгорнуты дзённік на сталі. *ДАЛОЎ ВЯЛІКАГА БРАТА* — было там напісана на палову старонкі такімі вялікімі літарамі, што можна было прачытаць нават ад дзвярэй. Гэта была недаравальная памылка. Ўінстан, аднак, адзначыў, што, нават так спалохаўшыся, ён не наважыўся загарнуць дзённік, пакуль не высахла чарніла, каб не забрудзіць чыстую паперу.

Стаішы дыханне, ён адчыніў дзверы. І адразу па целе прайшла цёплая хваля палёгкі. За дзвярыма стаяла бледная, памятая з выгляду жанчына з рэдкімі раскудлачанымі валасамі і зморшчаным тварам.

— Ой, таварыш, — пачала яна хваравіта-пісклявым голасам, — мне падалося, што я чула, як вы прыйшлі. Ці не зойдзеце вы на хвілінку паглядзець, што з нашай ракавінай на кухні? Яна забілася і...

Гэта была пані Парсанз, жонка суседа па паверсе. (Зварот «пані» не надта ўхваляўся Партыяй, патрабавалася, каб усе звярталіся адзін да аднаго «таварыш», але ў дачыненні да некаторых жанчын слова «пані» неяк само прасілася на язык.) Ёй было гадоў трыццаць, хоць выглядала яна значна старэйшай. Здавалася, што ў зморшчынах яе твару збіраўся пыл. Ўінстан прайшоў з ёй праз калідор. Такая саматужная рамонтная праца была ледзь не штодзённым заняткам. Жылы комплекс «Перамога» быў старым, пабудаваным у 30-я гады мікрараёнам, будынкі якога з часам самі па сабе паволі руйнаваліся. Гадамі ад сцен і столляў адвальвалася тынкоўка, вадаводныя трубы лопаліся падчас добрых маразоў, дах прапускаў ваду, як толькі пачынаў падаць снег, цэнтральнае ацяпленне звычайна працавала на палову напругі, калі яго ўвогуле не выключалі

дзеля ашчаднасці. Рамонтам, апроч таго, што можна было зрабіць самому, мелі займацца нейкія далёкія таямнічыя ўстановы, якія, каб, напрыклад, памяняць шыбы ў вокнах, марудзілі часам па два гады.

— Вядома ж, я прыйшла да вас, бо Том цяпер на працы, — няясна прамармытала пані Парсанз.

Кватэра Парсанзаў была большая за Ёінстанаву, але таксама па-свойму ўбогая. Усё ў ёй было нейкае абшарпанае, патаптанае, быццам кватэру толькі што наведаў нейкі вялікі драпежны звер. Спартыўныя прылады — хакейныя клюшкі, баксёрскія пальчаткі, лопнуты футбольны мяч, прапацелыя, вывернутыя навыварат спартыўныя штаны — усё гэта валялася грудам на падлозе, а на стале быў звалены ў кучу нямыты посуд разам з падранымі школьнымі падручнікамі. На сценах побач з партрэтам Вялікага Брата ў поўны рост віселі чырвоныя сцяжкі Саюза Моладзі і гэтак званых Юных Разведчыкаў. Тут, як і ва ўсім доме, у паветры стаяў капусны смурод, але да яго яшчэ дадаваўся рэзкі пах поту, які — гэта было чуваць з першага понюху, аднак цяжка было сказаць чаму, — належаў некаму, каго якраз цяпер не было. У другім пакоі нехта спрабаваў на грабеньчыку, абкручаным туалетнай паперай, тураваць вайсковым маршам, што ўсё яшчэ грывелі з экрана тэлегляда.

— Гэта дзеці... — сказала пані Парсанз, баязліва зірнуўшы на дзверы. — Яны сёння не выходзілі з дому. І вядома ж...

Яна мела звычку абрываць фразы пасярэдзіне. Кухонная ракавіна была поўная да краёў брудна-зеленаватай вады, якая смярдзела капустай больш, як што іншае. Ёінстан стаў на калені і агледзеў выгнутае калена адводнай трубы. Ён страшэнна гідзіўся ручной працы, і яму было непрыемна нахіляцца, бо амаль заўсёды ў гэтых выпадках ён

заходзіўся кашлем. Пані Парсанз бездапаможна глядзела на яго.

— Вядома ж, калі б дома быў Том, ён бы хутка ўсё наладзіў, — сказала яна. — Ён любіць такую працу. Ён жа такі здольны, мой Том, у яго залатыя рукі...

Парсанз, як і Ёнстан, працаваў у Міністэрстве Праўды. Гэта быў тоўсценькі, але вельмі жвавы чалавечак, неверагодна дурны і поўны ідыёцкага энтузіязму, — адна з тых бяздумна адданных працоўных жывёлін, якія ніколі не ставяць лішніх пытанняў і ад якіх — нават болей, чым ад Паліцыі Думак, — залежала трываласць Партыі. Хоць яму было ўжо трыццаць пяць гадоў, ён толькі нядаўна і з вялікай неахвотай развітаўся з Саюзам Моладзі, а перад тым, як стаць членам Саюза Моладзі, ён схітрыўся на цэлы год болей прадугледжанага статутам тэрміну затрымацца ў шэрагах Юных Разведчыкаў. У Міністэрстве ён займаў нейкую другарадную пасаду, дзе не патрабавалася шмат розуму, аднак разам з тым ён быў адным з чынных дзеячаў Спорткамітэта і ўсіх іншых камітэтаў, што займаліся арганізацыяй калектыўных вандровак, спантаных дэманстрацый, тыдняў ашчаднасці і ўсіх іншых добраахвотных мерапрыемстваў. Поўны спакойнага гонару, пыхкаючы люлькай, ён любіў пахваліцца, што апошнія чатыры гады ён кожны вечар праводзіў у Доме Культуры. Незнішчальны пах поту спадарожнічаў яму паўсюль, нібы неадступны сведка яго напружанага грамадскага жыцця, пах гэты заставаўся ў пакоі нават тады, калі Парсанз выходзіў.

— Ці ёсць у вас гаечны ключ? — спытаўся Ёнстан, патузаўшы гайку на пераходным калене.

— Гаечны ключ, — сказала пані Парсанз, імгненна страціўшы адвагу. — Не ведаю. Можа, дзеці..

Пачуўся тупат ног і дудзенне на грабенчыку — у пакой уварваліся дзеці. Пані Парсанз прынесла гаечны ключ.

Ўінстан спусціў ваду і, стрымліваючы агіду, дастаў з трубы камяк валасоў, якія забілі праход. Ён вымыў начыста рукі халоднаю вадою і вярнуўся ў другі пакой.

— Рукі ўгору! — закрычаў дзікі голас.

Прыгожы, здаровы з выгляду хлопчык гадоў дзевяці выскачыў з-за стала і навёў на яго цацачны аўтамат, а ягоная сястрычка, на два гады маладзейшая, паўтараючы за братам, наставіла на Ўінстана кавалак дрэва. Абое былі ў кароткіх блакітных портачках, шэрых кашулях, з чырвонымі хусткамі на шыі — гэта была ўніформа Разведчыкаў. Ўінстан падняў рукі над галавой з нейкім непрыемным пачуццём, бо хлопчык трымаўся так злавесна, быццам усё гэта было нешта большае, чым проста гульня.

— Ты здраднік! — закрычаў хлопчык. — Ты думзлачынец! Ты еўразійскі шпіён! Я заб'ю цябе, я выпару цябе, я сашлю цябе на саляныя капальні!

Абое пачалі скакаць вакол Ўінстана і крычаць: «Зраднік! Думзлачынец!», пры гэтым дзяўчынка паўтарала за братам кожны рух. Ўінстану зрабілася страшна — гэта было падобна да вясёлых гульняў маладых тыграў, што неўзабаве зробяцца людзедамі. Вочы хлопчыка блішчэлі нейкай разважлівай жорсткасцю, відавочным жаданнем ударыць Ўінстана, і ён адчуваў сябе дастаткова дарослым для гэтага. «Добра, што ў яго не сапраўдны аўтамат», — падумаў Ўінстан.

Пані Парсанз з неспакоем пазірала то на Ўінстана, то на дзяцей. У вялікім пакоі пад ярчэйшым святлом Ўінстан заўважыў, што ў зморшчынах яе твару сапраўды сабраўся пыл.

— Ад іх такі вэрхал, — сказала яна, — яны вельмі злуоцца, што іх не пускаюць паглядзець, як будуць вешаць, таму і дурэюць. Я вельмі занятая, каб пайсці з імі, а Том сёння позна вяртаецца з працы.

— Чаму нам нельга пайсці паглядзець, як вешаюць? — зароў хлопчык сваім магутным голасам.

— Паглядзець, як вешаюць! Паглядзець, як вешаюць! — залапатала малая, што ўсё яшчэ скакала навокал.

Ўінстан згадаў, што гэтым вечарам у парку меліся павесіць некалькі еўразійскіх палонных, абвешчаных ваеннымі злачынцамі. Такія публічныя пакаранні адбываліся прыблізна раз на месяц і былі папулярным відовішчам. Дзеці заўсёды прасіліся, каб іх бралі з сабою паглядзець. Ён развітаўся з пані Парсанз і пайшоў да дзвярэй. Аднак ён не паспеў яшчэ спусціцца на шэсць прыступак па сходах, як нешта балюча ўдарыла яго ў шыю. Быццам у цела ўваткнулі распалены дрот. Азірнуўшыся, ён яшчэ паспеў убачыць, як пані Парсанз запіхвае ў дзверы сына, які хавае рагатку.

— Гольдштэйн! — крыкнуў хлопчык яму ўслед, і дзверы зачыніліся. Больш за ўсё Ўінстана ўразіў бездапаможны, спалоханы твар жанчыны.

Вярнуўшыся ў сваю кватэру, ён праскочыў міма тэлегляда і зноў сеў за стол. Ён пачухаў шыю, што ўсё яшчэ балела. Музыка ў тэлеглядзе сціхла. Замест яе зухаваты вайсковы голас пачаў з нейкай грубай асалодай зачытваць апісанне ўзбраення новай Пльвучай Крэпасці, якая толькі што стала на якар паміж Ісландыяй і Фарэрскімі выспамі.

«З гэтымі дзецьмі ў беднай жанчыны не жыццё, а пекла», — падумаў Ўінстан. Пройдзе яшчэ год або два, і яны ўдзень і ўначы пачнуць высочваць паўсюль праявы нядобранадзейнасці. Цяпер амаль усе дзеці былі такія. Найгорш было тое, што пад уплывам такіх арганізацый, як Разведчыкі, яны непазбежна вырасталі неўтаймоўнымі дзікунамі. І, аднак, гэта ніякім чынам не спараджала ў іх імкнення паўстаць супраць партыйнай дысцыпліны. Наадварот, яны горача любілі Партыю і ўсё, што з ёй было звязана.

Маршавыя песні, дэманстрацыі, сцягі, вандроўкі, ваенныя практыкаванні з драўлянай зброяй, выкрыкванне лозунгаў, услаўленне Вялікага Брата — усё гэта было для іх займальнай гульні. Усё іхнае дзікуства накіроўвалася вонкі, супраць ворагаў Радзімы, супраць чужынцаў, здраднікаў, сабатажнікаў, думзлачынцаў. Было ўжо амаль звычайна, што людзі, якім за трыццаць, баяліся ўласных дзяцей. І на гэта былі сур'ёзныя падставы, бо не праходзіла і тыдня, каб у «Таймз» не друкавалі паведамлення, што які-небудзь чуйны маленькі даносчык — звычайна іх называлі «дзеці-героі» — падслухаў нейкія падазроныя выказванні і выдаў сваіх бацькоў Паліцыі Думак.

Боль у шыі суняўся. Ёнстан нерашуча ўзяў пяро і падумаў, што б яму яшчэ запісаць у дзённік. Раптам яму зноў прыгадаўся О'Браен.

Неяк аднойчы — колькі ж прамінула часу? гадоў сем таму — ён прысніў, што ідзе праз цёмны пакой. І нехта, хто сядзеў побач у цемры, сказаў, калі Ёнстан праходзіў міма: «Мы яшчэ сустрэнемся там, дзе няма цемры». Гэта было сказана цалкам спакойна, неяк між іншым — гэта было сцверджанне, не загад. Ёнстан прайшоў, не спыніўшыся. Дзіўна было тое, што тады, у сне, гэтыя словы не зрабілі на яго ніякага ўражання. І, напэўна, толькі пазней яны пачалі паступова набываць значэнне. Цяпер ён ужо не мог згадаць, калі ён упершыню ўбачыў О'Браена — да гэтага сну ці пасля, гэтаксама ён не памятаў, калі ён упершыню атаясаміў голас у сне з голасам О'Браена. Ва ўсялякім разе, цяпер гэта быў для яго голас О'Браена. З цемры да яго гаварыў О'Браен.

Ёнстан ніколі не мог дакладна вызначыць — нават пасля двухсэнсоўнага позірку гэтай раніцай, — быў О'Браен сябрам ці ворагам. Але, здавалася, гэта не мела ніякага значэння. Паміж імі існавала разуменне, нешта значна

важнейшае за прыхільнасць або супольніцтва. «Мы яшчэ сустрэнемся там, дзе няма цемры», — сказаў ён. Ёнстан не ведаў, што б гэта магло значыць, але верыў, што гэтыя словы нейкім чынам некалі спраўдзяцца.

Голас у тэлеглядзе змоўк. Чысты і прыгожы гук фанфар прарэзаў застаялае паветра. Скрыгатлівы голас працягваў:

— Увага! Увага! Толькі што мы атрымалі надзвычайнае паведамленне з Малабарскага фронту. Нашы войскі ў Паўднёвай Індыі дамагліся бліскавай перамогі. Звесткі дазваляюць меркаваць, што вайсковая аперацыя, пра якую мы толькі што паведамілі, значна наблізіла канец вайны. А цяпер паслухайце надзвычайнае паведамленне...

«Гэта не вяшчце нічога добрага», — падумаў Ёнстан. І сапраўды, пасля крывавага апісання поўнага знішчэння адной з еўразійскіх армій, пасля абвяшчэння велізарнай лічбы забітых і палонных была прачытана абвестка пра тое, што ад наступнага тыдня норма шакаладу паменшае з трыццаці да дваццаці грамаў.

Ёнстану яшчэ раз адрыгнулася. Уздзеянне джыну прайшло, ад яго засталася толькі пачуццё млявасці. З тэлегляда загрымелі гукі гімна: «За цябе, мая Акіянія...» — у гонар перамогі, а можа, каб прымусіць забыцца пра шакалад. Мелася на ўвазе, што ўсе гледачы мусяць устаць па стойцы «смірна». Але Ёнстана ўсё роўна ніхто не бачыў.

Гімн змяніла лёгкая музыка. Ёнстан падышоў да акна і стаў спінай да тэлегляда. На вуліцы ўсё яшчэ было светла і холадна. Недзе ўдалечыні грывнула глухое рэха ад выбуху ракетнай бомбы. Цяпер іх падала на Лондан дваццаць — трыццаць штук за тыдзень.

Унізе на вуліцы вецер шкуматаў падраны плакат, і слова АНГСОЦ на ім то з'яўлялася, то зноў знікала. Ангсоц.

Свяшчэнныя прынцыпы Ангоцу: навамоў, дваядум і зменлівасць гісторыі. Ёнстану здавалася, што ён блукае ў густых лясах на марскім дне, заблудзіўшы ў нейкім пачварным свеце, дзе ён і сам быў пачварай. Ён быў адзін. Мінулася была мёртвая, а ўявіць будучыню было немагчыма. Ці мог ён быць пэўны, што хоць адзін жывы чалавек стаяў на яго баку? І як ён мог ведаць, ці панаванне Партыі не будзе цягнуцца *вечна*? Нібы адказ, яму прыгадаліся тры лозунгі на белым фасадзе Міністэрства Праўды:

ВАЙНА – ГЭТА МІР
СВАБОДА – ГЭТА РАБСТВА
НЯВЕДАННЕ – ГЭТА СІЛА

Ён выцягнуў з кішэні 25-цэнтавую манету. На ёй таксама выразнымі маленькімі літарамі былі выбіты тыя самыя лозунгі, на другім баку манеты была выява Вялікага Брата. Нават з манеты за табою сачылі вочы. З грошай, паштовых марак, вокладак кніг, сцягоў, плакатаў, цыгарэтных пачкаў – вочы сачылі адусюль. Адусюль глядзелі вочы, адусюль гучаў голас. Удзень і ўначы, на працы і за абедам, дома і на вуліцы, у ванне і ў ложку – нідзе ад іх нельга было схавацца. Табе не належала нічога, акрамя пары кубічных сантыметраў мозгу, схаванага пад тваім чэрапам.

Сонца перайшло на другі бок, і незлічоныя вокны Міністэрства Праўды, на якія ўжо не падалі яго промні, пахмурна чарнелі, нібы байніцы крэпасці. Ёнстан адчуваў роспач і бездапаможнасць перад гэтай вялізнай пірамідай, што пагрозліва высілася над іншымі дамамі. Яна была непакісная, тысячы ракетных бомбаў не здолелі б яе разбурыць. Ёнстан зноў спытаўся ў сябе, дзеля каго ён піша свой дзённік. Дзеля будучыні, дзеля мінуласці – дзеля

той эпохі, якая, можа, існуе толькі ў марах. Яго чакала не толькі смерць, але і поўнае знішчэнне, выкараненне памяці аб ім. Дзённік ператворыцца ў попел, а сам ён — у струменьчык дыму. Толькі Паліцыя Думак прачытае напісанае ім, перш чым яно знікне са свету і з памяці. Як можна было звяртацца да будучыні, калі ад цябе магло не застацца ні следу, ні шматочка паперы з парай накрэмзаных на ёй безыменных слоў?

У тэлеглядзе прабіла чатырнаццатая гадзіна. Праз дзесяць хвілін яму трэба было выходзіць. У чатырнаццаць трыццаць ён мусіў быць на працы.

Са здзіўленнем ён адчуў, што бой гадзінніка зноў надаў яму адвагі. На гэтай зямлі ён быў самотным прывідам, што абвясчае праўду, якую ніхто не пачуе. Але пакуль ён будзе яе абвясчаць, нітка існавання не перарвецца. Спадчына перадаецца чалавецтву не тады, калі дамагаешся, каб цябе слухалі, а калі здолееш застацца жывы. Ён зноў вярнуўся да стала, абмакнуў пяро і напісаў:

Будучыні або мінуласці, у якой запануе свабода думкі, у якой людзі будуць розніцца адны ад адных і не будуць жыць самотна, — таму часу, у якім будзе існаваць праўда, у якім з існага нельга будзе зрабіць няіснае, — з эпохі аднастайнасці і адчужанасці, эпохі Вялікага Брата, эпохі дваядуму — прывітанне!

«Я ўжо мёртвы», — падумаў ён. Яму здалася, што толькі цяпер, калі ён адчуў здольнасць выкладаць свае думкі, ён зрабіў вырашальны крок. Вынік кожнага дзеяння прысутнічае ўжо і ў самім дзеянні. Ён напісаў:

Думзлачын не цягне за сабою смерць: думзлачын сам ужо ёсць смерць.

Аднак цяпер, калі ён прызнаў сябе за мёртвага, зрабілася вельмі важным як мага даўжэй заставацца ў жывых. Два пальцы правай рукі запэцкаліся чарнілам. Якраз такая дробязь магла яго загубіць. Які-небудзь праніклівы фанатык у Міністэрстве (хутчэй нават жанчына — тая маленькая з пясочнымі валасамі або чарнявая з аддзела мастацкай літаратуры) мог бы зацікавіцца, чаму ён нешта пісаў падчас перапынку на абед, чаму ён ужыў для гэтага старасвецкае пяро і *што* ён пісаў — а пасля даў бы знак адпаведным органам. Ён пайшоў у ванны пакой і старанна адмыў плямы цёмна-рудым пясочным мылам, якое драла рукі, як наждачная папера, і таму цяпер як найлепей прыдалося.

Ён засунуў дзённік у шуфляду стала. Хаваць яго не было сэнсу, але ён мог, прынамсі, прыняць захады, каб даведацца, ці хто падчас яго адсутнасці не знайшоў яго дзённік. Закладзены між старонак волас занадта б кідаўся ў вочы. Ён падчапіў кончыкам пальца ледзь бачны белы драбочак пылу і паклаў яго на рог вокладкі — ён адразу ўпадзе, калі нехта возьме альбом.

3

Ўінстан сніў маці.

Яму было гадоў дзесяць-адзінаццаць, калі яго маці знікла. Гэта была высокая, самавітая, даволі спакойная жанчына з павольнымі рухамі і цудоўнымі светлымі валасамі. Бацька прыгадваўся яму невыразна: чарнявы і худы, заўсёды ў густоўным чорным гарнітуры (асабліва добра Ўінстану запамніліся вельмі тонкія падэшвы бацькавых чаравікаў) і ў акулерах. Праўдападобна, абое сталіся ахвярамі адной з першых хваляў вялікіх чыстак 50-х гадоў.

У сне маці сядзела недзе далёка ўнізе і трымала на руках яго маленькую сястрычку. Ён помніў сястру толькі кволым, хваравітым, заўсёды маўклівым дзіцём з вялікімі ўважлівымі вачыма. Абедзве глядзелі з долу на яго. Яны былі глыбока ўнізе — на дне шахты або ў вельмі глыбокай магіле, і лапкі зямлі, на якім яны сядзелі, апускаўся ўсё глыбей і глыбей. Яны былі ў каюце карабля, што ішоў на дно, і глядзелі ўгору на яго скрозь ваду, што ўсё болей і болей цямнела. У каюце яшчэ было паветра, яны яшчэ маглі бачыць яго, а ён іх, але ўвесь час яны апускаліся ўсё глыбей і глыбей у зялёныя воды, што праз нейкі момант павінны былі пахаваць іх назаўсёды. Вакол яго было святло і паветра, а яны паміралі, яны былі ўнізе, *таму што ён застаўся наверхсе*. І ён і яны гэта ведалі, ён мог прачытаць гэтае веданне ў іх тварах. Але ні ў іх тварах, ні ў іх сэрцах не было папроку, толькі ўсведамленне таго, што яны павінны памерці, каб ён застаўся жыць, і што гэтакі быў непазбежны лад рэчаў.

Ён не мог згадаць, што адбылося ў сапраўднасці, але ў сваім сне ён ведаў, што маці і сястра ахвяравалі сваім жыццём дзеля яго. Гэта быў адзін з тых сноў, якія, хоць і захоўваюць уласцівыя снам атрыбуты, з’яўляюцца працягам свядомых разумовых працэсаў і ў якіх выяўляюцца факты і думкі, што і пасля абуджэння здаюцца арыгінальнымі і каштоўнымі. Раптам Ёнстан зразумеў, што смерць маці амаль трыццаць гадоў таму несла з сабою трагізм і смутак — пачуцці, якія сёння ўжо не існавалі. «Смутак», — думаў ён, — «гэта нешта з тых даўніх часоў, калі яшчэ існавалі чуллівасць, каханне і сяброўства і калі сямейныя дапамагалі адзін аднаму, не маючы на гэта асаблівае прычыны». Успаміны пра маці былі балючыя, бо яна памерла праз любоў да яго, калі сам ён яшчэ быў занадта малы і эгаістычны, каб адказаць на гэтую любоў. І яшчэ таму, што яна

нейкім чынам — ён ужо не ведаў як — ахвяравала сабой дзеля непакіснае вернасці. Цяпер штосьці падобнае было немагчымае. Цяпер існавалі страх, нянавісць і боль, але не было годных пачуццяў, не было глыбокага і сапраўднага смутку. Здавалася, ён бачыў гэты смутак у вачах у маці і сястры, калі яны глядзелі на яго скрозь зялёную ваду, ужо далёка ўнізе, апускаючыся ўсё глыбей і глыбей.

Раптам ён апынуўся на пругкім дзірване, быў летні вецар. Касыя промні сонца залацілі зямлю. Краявід гэты так часта вяртаўся да яго ў снах, што ён ужо не быў пэўны, ці не бачыў ён яго ў рэальным жыцці. Ён зваў яго Залатой Краінай. Гэта быў стары трусіны выган, сям-там паточаны кратавіннем, пасярод яго ў траве гублялася сцежачка. У здзічэлым жываплоце па той бок поля пяшчотна гайдаліся пад цёплым ветрыкам галінкі вязу, і лісце калыхалася густымі хвалямі, нібы валасы жанчыны. Недзе зусім блізка павольна цякла нябачная ручайка, у якой пад ніцымі вербамі мітусіліся маленькія рыбкі.

Чорнавалосая дзяўчына ішла да яго праз поле. Адным рухам яна сцягнула з сябе адзенне і рашуча адкінула яго ўбок. Цела яе было белае і гладкае, аднак яно не абуджала ў ім ніякага жадання, ён нават не надта ўважліва на яго глядзеў. Ён быў зачараваны тым рухам, якім яна адкінула адзенне. Здавалася, што яе павабнасць і бестурботнасць здольныя знішчыць цэлую цывілізацыю, цэлую сістэму ідэй, быццам ад аднаго гэткага ўзмаху рукі могуць знікнуць назаўсёды і Вялікі Брат, і Партыя, і Паліцыя Думак. Гэты ўзмах рукі таксама быў са старых часоў. Ёнстан прачнуўся са словам «Шэкспір» на вуснах.

З тэлегляда чуўся пранізлівы свіст, бесперапынны аднастайны сігнал, што цягнуўся трыццаць секунд. Было нуль сем пятнаццаць — час пад'ёму службоўцаў. Ёнстан саскочыў з ложка — голы, бо член Знешняй Партыі атрымлі-

ваў на год толькі тры тысячы талонаў на адзенне, а піжама каштавала шэсцьсот — і схапіў з крэсла зашмальцаваную майку і трусы. Праз тры хвіліны пачыналася Ранішняя гімнастыка. Але раптам ён зайшоўся моцным кашлем, які амаль заўсёды нападаў на яго, як толькі ён прачынаўся. Кашаль спустошыў лёгкія, і ён мусіў ляжаць пластом на спіне і прагна хапаць ротам паветра. Ад напружання напухлі жылы і засвярбела язва на назе.

— Група ад трыццаці да сарака! — пранізліва вісчаў жаночы голас. — Група ад трыццаці да сарака! Калі ласка, заняць месцы! Ад трыццаці да сарака!

Ўінстан стаў «смірна» перад тэлегладам, у якім ужо паказалася жанчына-трэнерка, яшчэ не старая, худая і жылістая, у трыко і спартыўных чаравіках.

— Рукі сагнуць і разагнуць! — камандавала яна. — Разам са мной. *Раз*, два, тры, чатыры! *Раз*, два, тры, чатыры! Ну, таварышы, жывей, жывей! *Раз*, два, тры, чатыры!..

Пакутлівы прыступ кашлю не выцесніў да канца Ўінстанавы ўражанні ад сну, а рытмічныя рухі гімнастыкі нават яшчэ болей іх асвятлылі. Пакуль ён машынальна кідаў рукі ўперад і ўзад і рабіў пры гэтым задаволены твар — як лічылася патрэбным падчас Ранішняй гімнастыкі, — ён напружана спрабаваў аднавіць у памяці цьмяныя часы свайго маленства. Гэта было надзвычай цяжка. Усё, што адбылося да канца 50-х гадоў, сцерлася з памяці. Без нейкіх знешніх пунктаў адліку, за якія можна было б уцапіцца, нават уласная біяграфія траціла выразныя абрысы. Прыгадваліся больш ці менш вялікія падзеі, якія, цалкам верагодна, зусім не адбываліся, прыгадваліся падрабязнасці нейкіх здарэнняў, аднак іх атмасферу ўжо немагчыма было аднавіць, а пасля цягнуліся безмястоўныя адцінкі часу, ад якіх увогуле нічога ў памяці не засталася. Тады ўсё было інакшае. Нават назвы краін і іхнія абрысы

на картах. Узлётна-пасадачная паласа № 1, напрыклад, не насіла тады гэтага назову, а звалася Англіяй або Вялікабрытаніяй. Аднак Лондан, ён быў упэўнены, заўсёды называўся Лонданам.

Ўінстан не мог з пэўнасцю прыгадаць час, калі б яго краіна не ваявала, але, з другога боку, у часы ягонага дзяцінства мусіў быць даволі працяглы мірны перыяд, бо адным з першых яго ўспамінаў быў паветраны напад, які, як здавалася, быў для ўсіх нечаканасцю. Можа, гэта было якраз тады, калі ўпала атамная бомба на Колчэстэр. Ён ужо не памятаў самога паветранага нападу, але прыгадваў, як моцна сціскала бацькава рука ягоную, калі яны спалохана беглі ўніз, усё глыбей і глыбей, глыбока пад зямлю, спускаючыся па спіральных сходах, што рэхам адгукаліся пад нагамі, і ўрэшце яго ногі так стаміліся, што ён пачаў енчыць, і яны прысталі, каб трошкі адпачыць. Маці, як заўсёды павольная і задуменная, бегла даволі далёка ззаду. Яна несла сястрычку або, можа, толькі скрутак коўдраў — ён не памятаў, ці была ўжо тады сястрычка. Урэшце яны дабраліся да перапоўненага людзьмі памяшкання, у якім ён пазнаў станцыю падземкі.

На выкладзенай пліткаю падлозе паўсюль скурчыўшыся сядзелі людзі, іншыя сядзелі, цесна скупіўшыся, на лавах каля сцен. Ўінстан, маці і бацька знайшлі месца на падлозе, побач з імі на лаве сядзелі, шчыльна прытуліўшыся адно да аднаго, стары і старая. Стары быў апрануты ў добры цёмны гарнітур, з-пад чорнага капелюша тырчалі сівыя валасы. Ягоны твар быў пунсовы, блакітныя вочы поўныя слёз. Ад яго моцна пахла джынам, здавалася, што яго скура выдзяляла джын замест поту, і можна было падумаць, што нават слёзы, што каціліся ў яго з вачэй, былі чыстым джынам. Але, нягледзячы на ап'яnelасць, ён пакутаваў ад нейкага гора, сапраўднага і нясцерпнага. Сваім дзіцячым

розумам Ёінстан адчуваў, што толькі што здарылася нешта жахлівае, нешта недаравальнае, назаўжды непапраўнае. Яму нават здавалася, быццам ён ведае, што здарылася. Загінуў нехта, каго гэты стары вельмі любіў, можа, яго маленькая ўнучка. Штохвіліны стары ўзрушана казаў:

— Не трэба было ім верыць. Я ж заўсёды казаў, ці ж не так? Усё гэта праз тое, што мы ім верылі. Я заўсёды казаў. Не трэба было верыць гэтым нягоднікам.

Але якім нягоднікам не трэба было верыць, пра гэта Ёінстан цяпер ужо не мог прыгадаць.

І якраз з таго часу вайна літаральна зрабілася штодзённай з’явай, хоць, уласна кажучы, гэта ўжо была не заўсёды тая самая вайна. Калі ён быў малы, у самім Лондане некалькі месяцаў ішлі зацятыя вулічныя баі, пра некаторыя з іх ён яшчэ вельмі добра памятаў. Але дакладна прасачыць цяг гістарычных падзей і сказаць, хто тады з кім ваяваў, зрабілася цалкам немагчыма, бо ніякія пісьмовыя дакументы, ніякая вусная традыцыя ніколі не згадвалі іншага стану рэчаў, чым той, што існаваў цяпер. Так, напрыклад, у гэты момант, у 1984 годзе (калі цяпер і праўда быў 1984 год), Акіянія была ў стане вайны з Еўразіяй і ў альянсе з Усходазіяй. Ні ў адным публічным або прыватным паведамленні ніколі не дапускалася, каб гэтыя тры дзяржавы былі калі-небудзь у нейкіх іншых адносінах адна да аднае. У сапраўднасці ж, і Ёінстан добра гэта ведаў, усяго толькі чатыры гады таму Акіянія ваявала з Усходазіяй і мела Еўразію за саюзніка. Але гэта быў толькі прабліск гістарычнага ведання, які быў магчымы толькі таму, што яго памяць не была як след кантраляваная. Афіцыйна ж ніякіх змен у камбінацыі партнёраў і ворагаў ніколі не адбывалася. Акіянія вяла вайну з Еўразіяй — значыць,